

Як бачимо, існує багато заходів для підвищення рівня патріотичної свідомості сучасних студентів, яких ми маємо постійно і планомірно вживати для досягнення основної мети – становлення майбутніх фахівців як громадян-патріотів України, тих, які повинні бути єдиними у прагненні бачити її сильною, могутньою, незалежною державою, готовими стати на захист істинної демократії та національних інтересів свого народу. Адже ген патріотизму в українців неможливо знищити.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. [Електронний ресурс] // – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Про оборону України: Закон України від 6 грудня 1991 р., № 1932-XII. [Електронний ресурс] // – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Про Збройні Сили України: Закон України від 6 грудня 1991 р., № 1935-XII. [Електронний ресурс] // – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р., № 2145-VIII. [Електронний ресурс] // – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ ст.: Закон України від 9 квітня 2015 р., № 314-VIII. [Електронний ресурс] // – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки: Закон України від 9 квітня 2015 р., № 317-VIII. [Електронний ресурс] // – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Про вшанування героїв АТО та вдосконалення національно-патріотичного виховання дітей та молоді: Постанова Верховної Ради України від 12.05.2015 р., № 373-VIII. [Електронний ресурс] // – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 рр.: Указ Президента України від 13.10.2015 р., № 580/2015. [Електронний ресурс] // – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

Рєка О.П.

*викладач української мови та літератури вищої категорії,
викладач-методист,*

ДВНЗ «Білгород-Дністровський морський рибпромисловий технікум»

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ГРОМАДЯНИНА ТА ПАТРІОТА УКРАЇНИ

Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову. Ми повинні бути свідомі того, що мовна проблема для нас актуальна і на початку 21 століття, і якщо ми не схаменемося, то матимемо дуже невтішну перспективу.

Ліна Костенко.

«Учитель будує Україну в дитині, в молодому поколінні»

Омелян Вишневський

Найхарактернішими рисами, притаманними людині, народу є суспільна свідомість, суспільна діяльність і мова. Жодна з цих рис не може існувати окремо. Кожен етнос розмовляє власною мовою. Кожна мова є надбанням певного народу. Особливо тісний зв'язок між мовою та суспільною свідомістю. Усі витвори людської свідомості знаходять вираження у формі мовних знаків. Великий мовознавець О.Потебня писав: «Мова є засобом не виражати готову думку, а створювати її...» [1]. Мова належить до найважливіших ознак, сутностей людини, є

засобом і матеріалом духовного формування й становлення особистості людини, її інтелекту та формою буття. Вона не тільки найпотужніший засіб спілкування, знаряддя думки (мислення), а й дух народу, його історія і водночас необхідна умова існування не лише культури народу, а і його самого.

Іван Огієнко відзначав: «Мова – це форма нашого життя, життя культурного й національного, це форма нашого організування. Мова – душа кожної національності, її святощі, її національний скарб... У мові наша стара й нова культура, ознака нашого національного визнання. Мова – це не тільки простий символ розуміння, бо вона витворюється в певній культурі, у певній традиції. У такому разі мова – це найяскравіший вираз нашої психіки, це найперша сторожа нашого психічного я. І поки живе мова – житиме й народ»[2, с. 239-240].

Сучасні мови разом із народами, носіями цих мов, пройшли довгий, часом тернистий шлях у своєму розвитку. У вченні про націю як історичну форму спільності людей мова в купі з територією, економічним життям, культурою та особливостями психології виступає однією з найхарактерніших ознак, що входять в це поняття. Отже, мова є однією з характерних ознак сучасної нації. Національна мова входить до поняття національної культури. У ній зафіксовано досвід попередніх поколінь, неповторний менталітет народу, його духовні надбання. Мова невмируща, бо в ній – безсмертя народу. Вона твориться народом, живе в ньому та з ним. Саме це засвідчує історія українського народу. Історія мови є частиною історії народу. Крім того, мова в своєму словнику фіксує історичні факти життя народу, його зв'язки з іншими народами, розвиток культури тощо. Мова допомагає краще зрозуміти людину в її минулому і сьогодні [3, с. 7].

Мова, крім цього, є важливим державотворчим чинником організації та координації всіх видів суспільної діяльності, засобом консолідації народу. Але шлях до цього був нелегким. У цесарській Австро-Угорщині, а особливо в Московській імперії переслідувалося писане й друковане українське слово, не раз і заборонялося. Українській мові відмовляли у праві на існування, твердили, ніби це не мова, а діалект. Іван Франко писав:

Діалект, а ми його надишем
 Міццю духа і огнем любови,
 І нестерпний слід його запишем
 Самостійно між культурні мови... [4, с. 6].

Упродовж століть Україна зазнавала від своїх найближчих сусідів спланованих і жахливих своїми наслідками акцій геноциду, голодомору, лінгвоциду, денаціоналізації. На найвищому державному рівні видавалися закони, постанови та розпорядження про заборону, викорінення й асиміляцію української мови. І в роки сталінських репресій, а ще більше в добу застою українська мова знову зазнала тяжких випробувань, була витіснена з багатьох сфер функціонування. Наслідки цієї політики відлунюють у сьогодні. виправити становище стало можливим під час так званої «перебудови», із здобуттям незалежності. 26 жовтня 1989 року було прийнято закон «Про надання українській мові статусу державної». Державність української мови підтверджена й 10-ю статтею Конституції України, прийнятої Верховною Радою 28 червня 1996 року, а саме: «держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України».

На жаль, незалежність України не змінила мовної державної політики, мова однієї з найдавніших націй продовжувала втрачати природну якість, натомість у багатьох регіонах утворився страшний покруч – суржик – недоладна мішанина рідної мови та чужого. Ця суміш мов є результатом рабської психології, комплексу меншовартості, сірої посередності частини населення, яка прагнула пристосуватися до нав'язаної культури. Суржик є небезпечним, шкідливим, паразитом на тілі мови,

і може призвести без перебільшення до зникнення мови. Спотворена мова робить мислення людини примітивним. Сучасний мовознавець Л. Масенко стверджує: «Асиметричний масовий білінгвізм має наслідком не тільки зовнішнє звуження сфери вживання української мови. Він «підточує» її зсередини, створює ґрунт для її внутрішнього розкладу, активізуючи процеси змішування російської й української мов» [5, с. 25].

З утратою рідної мови руйнується національне мислення, світосприйняття, що є причиною денационалізації. О. Потебня застерігає, що для народу, який денационалізується, складаються погані умови для інтелектуального розвитку, денационалізація зводиться до «поганого виховання, до моральної недуги:... на ослаблення зв'язку підростаючих поколінь із дорослими, що замінюється лише кволим зв'язком із чужими, на дезорганізацію суспільства, аморальність, спідліття» [1, с. 271].

Утративши мову, народ гине як окрема історична величина і стає населенням, контингентом, електоратом, біомасою [6, с. 11]. Саме тому кожен свідомий того народ має дбайливо ставитись до рідної мови, оберігати її. Саме тому ми повинні виховувати в собі повагу до мови, якою спілкуємося, до власного народу, його історії, культури. Ми, сучасники, повинні відчувати свою спільність із своїми попередниками та нащадками, свою відповідальність. Лише для тих, хто знає мову, вона є засобом комунікації, мислення, пізнання, ідентифікації в межах певного об'єднання, а для тих, хто не знає, не хоче знати, погано знає, мова стає причиною роз'єднання, сепаратизму, відокремлення, ворожнечі. Шевченкові слова пророчі, вони ще довго будуть актуальними:

Не дуріте самі себе,
Учітесь, читайте,
І чужому наuczайтесь, й
Й свого не цурайтесь.

У наш час, коли Україна в небезпеці, коли її земля стікає кров'ю, коли нівелюється приналежність людини до певної нації, коли мова стає розмінною монетою для політикуму, виховання справжнього патріота набуває особливо важливого значення. Це нагальна потреба сучасності, так як в часи кардинальних змін у політиці, економіці, соціальній сфері, часи боротьби за суверенітет і територіальну цілісність закладаються основи для формування свідомості нинішніх та майбутніх поколінь. Ті процеси, свідками яких ми є, зумовили пробудження громадянської ініціативи, волонтерської діяльності, ідентифікаційні процеси в особистісному розвитку сучасного українця. Спостерігається сплеск прояву патріотичних почуттів, нового ставлення до історії, мови, культури українського народу. Тому важливо створити умови для забезпечення у молоді, дітей патріотичної свідомості, відповідальності, любові до Батьківщини, гордості, шанування історичної пам'яті тощо.

Ураховуючи нові суспільно-політичні реалії в сучасній Україні все більшої уваги набуває виховання у молодого покоління активної громадянської позиції, патріотизму. З огляду на це необхідно розуміти, що мова повинна стати тим важливим чинником патріотичного виховання, який дозволить утвердити в свідомості підростаючого покоління патріотичні цінності, переконання, формувати мовленнєву культуру, культивувати кращі риси української ментальності тощо.

Розвиток і стан функціонування мови значною мірою зумовлені станом суспільства. Сучасній Україні потрібен свідомий вплив суспільства на мову, потрібна нова мовна політика, яка буде розповсюджуватися не тільки в тих регіонах країни, де й так мова функціонує на всіх рівнях, а там, де вживання мови існує тільки на папері. Від цієї політики залежить мовна ситуація, політичні пріоритети, національна самоідентифікація. Модернізація системи освіти, зокрема викладання

української мови, створення теле-, радіопрограм, періодичних видань для молоді, що популяризують українську культуру, виробництво україномовного кінопродукту, видання науково-популярної та сучасної української книжки, проведення українських музичних фестивалів у російськомовних регіонах, підготовка книг патріотичної спрямованості про історичні події, великих українців та сучасних героїв тощо мають створити умови для формування національно свідомого громадянина, патріота. Отже, інформаційний ресурс повинен кардинально змінити стан речей, а особливо в регіонах віддалених від Києва з великим відсотком російськомовних мешканців та нацменшин.

Часто можна стати свідком поширеного мовного нігілізму, вираженого в типовій формулі: «Яка різниця, як говориш!» Виявляється, що люди, які недбало ставляться до своєї мови, позбавлені і почуття власної гідності. Виховані в атмосфері стереотипів, бездумної масової культури, вони не можуть бути творцями оригінальних, непересічних ідей на благо України. Хто якою мовою думає, той до того народу належить», – писав син датчанина і німкені, але російський учений, творець тлумачного словника російської мови В. Даль. Подібну думку знаходимо і в О. Потебні: «Єврея, цигана, татарина, німця, зросійщених настільки, що мовою їхньої заповітної думки стала російська мова, ми не можемо зарахувати ні до якого народу, крім російського» [1].

Рідна мова – найважливіший засіб патріотичного виховання в системі освіти на різних рівнях. Навчальний заклад має стати місцем, осередком становлення громадянина-патріота. Викладачу-словеснику необхідно подолати стереотип неповноцінності української мови, комплексу меншовартості, який сформувався у свідомості українця і, як не дивно, передається у спадок підростаючому поколінню. Необхідно прищепити любов до рідної мови, небайдужість до її стану, повагу до української мови, як до сучасної європейської мови, виховати почуття гордості щодо спроможності сучасної української мови вживатися в різних сферах людської діяльності, прагнення вдосконалювати власну мовну культуру. Чим міцніші зв'язки людини з рідною мовою народу, тим більшого можна сподіватися від неї як від громадянина, свідомого творця матеріальних і духовних благ, патріота й інтернаціоналіста. Саме усвідомлення себе українцем повинно стати кінцевою метою патріотичного виховання. Тому наше суспільство, пробудившись від довгого інтелектуального сну і приступивши до морального самоочищення, національно-патріотичного виховання, побачило ті болячки, які багато років прикривались бадьорими лозунгами й закличками.

Без державної мовної політики зусилля одного навіть геніального викладача-словесника не здатні виховати любов до мови, літератури, історії а отже, і любов до рідної країни. Тому поява Концепції національно-патріотичного виховання, збільшення україномовного контенту в мас-медіа, створення Нової української школи нами сприйнята як конкретний вагомий крок на шляху формування власне патріотизму та нового вектору розвитку держави.

Отже, процес перезавантаження, оновлення розпочато. Ми впевнені, що талановиті, креативні освітяни відреагують на запит суспільства, держави і запропонують цікаві знахідки для втілення принципів патріотичного виховання в сучасний навчально-виховний процес. Це стане запорукою небайдужості до будування нової України як сьогоdnішнього, так і прийдешніх поколінь громадян. Найкращою мотивацією до безкорисної суспільної праці є почуття гордості за свою державу, мову, співпереживання за минуле, співпричетність до творення її сьогодення та майбутнього. Саме тому патріотичне виховання молоді шляхом розвитку мови є одним з найголовніших пріоритетів молодіжної політики в Україні.

Список використаних джерел:

1. Потебня А. Эстетика и поэтика. – М., 1976.
2. Огієнко Іван. Українська культура. – К., 1991. – С. 239-240.
3. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – С. 7.
4. Сучасна українська мова: Підручник / О.Д. Пономарів та ін.; За ред. О.Д. Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С. 3-8.
5. Масенко Л. Мова і політика. – К., 1999.
6. 6.Зубков М.Г. Сучасна українська ділова мова. – Донецьк, 2005. – С. 9-15.
7. Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді. МОН № 641 від 16.06.15 року.

Саморідна М.О.*студент;***Боровікова-Абажер О.В.***викладач філософії,**ВНКЗ «Білгород-Дністровське педагогічне училище»***НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ ЯК ОСНОВА ПАТРІОТИЗМУ
(НА ОСНОВІ ДОСЛІДЖЕНЬ ОКСАНИ ЗАБУЖКО)**

Аналіз світового досвіду виразно свідчить, що одним з найважливіших факторів консолідації нації, становлення патріотизму громадян держави є національна ідея.

Історично національна ідея спливає на поверхню суспільно-політичного життя, як правило, у зв'язку із загостренням державотворчих питань. Так, в Україні питання національної ідеї – традиційне. Але здобуття незалежності й спричинило чергове його загострення. Після того як питання свободи і незалежності України вже не обговорюється, а сприймається як належне, проблематика «національної української ідеї» публіцистами спрямовується в інше русло – дискусії щодо її значення і складових, в контексті якої написані статті науковців і літературознавців. Дослідники вважають необхідним виділяти у вивченні української національної ідеї історіографічний, політичний і економічний аспекти.

Враховуючи перевагу історіографічного аспекту у вивченні публіцистами національної української ідеї, в першу чергу варто згадати дослідження Оксани Забужко «Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період».

Оксана Забужко – українська поетеса, письменниця, літературознавець, публіцист. Її все частіше називають сучасним пророком своєї вітчизни, адже письменників її масштабу в сьогоденній Україні не багато. Не дивлячись на міжнародне визнання, письменниця не застигає у монументальній позиції великого метра і рухається постійно далі, продовжуючи розвивати філософське літературознавство.

«Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період» – це перша праця, в якій філософія національної ідеї розглядається як самостійна інтелектуальна течія, що сягає далеко за межі політології – до питань про сутність і сенс національного буття. На широкому історико-культурному матеріалі, Оксана Забужко досліджує місце цієї течії в європейській – і, спеціально, українській – свідомості новітнього часу (XIX – поч. XX ст.).

Оксана Забужко визначає, що саме у другій половині XIX – на початку XX ст. на стикові історіософії, етнопсихології, історії філософії, культурології, а почасти і релігійної філософії формується особлива галузь філософського українознавства, початок якій було покладено ідейною програмою Кирило-Мефодіївського